

Αρχιεπίσκοπος Γεώργιος: “Πενήντα χρόνια από το διπλό έγκλημα κατά της Κύπρου. Ώρα επαναπροσανατολισμού”

/ [Γενικά Θέματα](#)

“Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, χρειαζόμαστε αγωνιστικό σύμβολο, εθνικό καθοδηγητή. Κι είναι ανάγκη, παραγνωρίζοντας τις διαφορές μας, να αφουγκραστούμε τη φωνή του Μακαρίου αλλά και τη φωνή όλων των προγόνων μας”. Αυτό το μήνυμα έστειλε από την Πάφο ο [Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος](#) κατά την χθεσινοβραδινή του ομιλία στην εκδήλωση τιμής και μνήμης που διοργάνωσε η Ιερά Μητρόπολη Πάφου με αφορμή την θλιβερή επέτειο του [πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου 1974](#), γεγονός που άνοιξε

την Κερκόπορτα για την τουρκική εισβολή.

Στην εκδήλωση **“50 χρόνια από το Πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου 1974. Ημέρα Μνήμης και Τιμής”**, κεντρικός ομιλητής ήταν ο **Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος**. Χαιρετισμό απηύθυναν ο Πρόεδρος της Κυριακής Δημοκρατίας, Νίκος Χριστοδουλίδης, ο **Μητροπολίτης Πάφου κ. Τυχικός** και ο Πρόεδρος της Οργάνωσης Αντιστασιακών Πάφου, Ανδρέας Θεοδώρου. Ανάμεσα στους επίσημους προσκεκλημένους βρέθηκαν πολλοί από τους αγωνιστές και πολλοί συγγενείς αγωνιστών που βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή της αντίστασης.

[Διαβάστε επίσης: Πάφος: Σε Μουσείο μετατρέπετε ο χώρος που μεταδόθηκε το μήνυμα του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου προς τον Κυπριακό λαό](#)

Ο Προκαθήμενος της Εκκλησίας της Κύπρου τόνισε ότι Κυβέρνηση, πολιτική ηγεσία, Εκκλησία, Εθνικό Κέντρο πρέπει να δράσουν αμέσως για να ανακόψουν αυτή την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί εδώ και πενήντα χρόνια στο νησί. *“Δεν υπάρχουν χρονικά περιθώρια καθυστερήσεων. Χρειάζεται επανατοποθέτηση της βάσης του προβλήματός μας. Ο δρόμος που ακολουθούμε φάνηκε ξεκάθαρα πως δεν οδηγεί σε λύση. Οδηγεί σε αφανισμό”*, υπογράμμισε. **Ο κ.κ. Γεώργιος**, αναφερόμενος στις επιδιώξεις της Τουρκίας, τόνισε ότι με την παρέλευση του χρόνου *“η Τουρκία επιδιώκει, και το πέτυχε, λήθη του προβλήματός μας, εμπέδωση της κατοχής, αλλοίωση του δημογραφικού χαρακτήρα των ελεύθερων περιοχών και δημιουργία των προϋποθέσεων για κατάληψη και τουρκοποίηση ολόκληρης της Κύπρου. Τελευταία, μάλιστα, δεν αποκρύβει αυτόν τον στόχο της”*.

Απαλλάξαμε την Τουρκία από την ευθύνη

Ο Μακαριώτατος στην ομιλία του με τίτλο: **“Πενήντα χρόνια από το διπλό έγκλημα κατά της Κύπρου. Ώρα επαναπροσανατολισμού”**, έκανε ιδιαίτερη αναφορά στους αγώνες των Κυπρίων αλλά και στον Εθνάρχη Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Μακάριο.

“Απαλλάξαμε την Τουρκία από την ευθύνη της κατοχής, το έγκλημα του εποικισμού, τους φόνους τόσων πολιτών, την ομηρία του τόπου μας αφού την κρατήσαμε μακριά από τις συνομιλίες ως ένα τρίτο, ξένο, παρατηρητή.. Και τ’ αποτέλεσμα; Αντιστρέφουν τους όρους, αποδίδοντας σ’ εμάς αδιαλλαξία και απροθυμία επίλυσης του προβλήματος και προβάλλουν αξιώσεις διάλυσης της Κρατικής μας οντότητας, του κυριότερου στηρίγματος του αγώνα μας. Είναι ξεκάθαρο, κι αυτό διεμήνυε συνεχώς ο Μακάριος, ότι ένας αγώνας απελευθέρωσης δεν διεξάγεται με συνεχείς υποχωρήσεις ούτε και με θωπείες προς τον κατακτητή. Η αγωνιώδης κραυγή του Μακαρίου, που αντηχεί ακόμα στ’ αυτιά όλων μας ότι «δεν θα ξεγράψουμε πατρίδες και δικαιώματα», ήταν το απόσταγμα μιας κοσμοθεωρίας αλλά συγχρόνως και το επιστέγασμα μιας ζωής αγώνων”, σημείωσε, μεταξύ άλλων, στην ομιλία του.

“Είναι γεγονός ότι αντιμετωπίζουμε ένα στυγνό κατακτητή τον οποίον ευνοούν οι διεθνείς εξελίξεις και θωπεύουν, λόγω συμφερόντων, οι σημερινοί κοσμοκράτορες. Εναπόκειται, όμως, σ’ εμάς να μελετήσουμε με προσοχή όλες τις παραμέτρους, να προβλέψουμε με κάθε δυνατή ακρίβεια τις εξελίξεις, να προγραμματίσουμε με

σύνεση τις κινήσεις μας, να οπλιστούμε με αγωνιστική καρτερία για να μεταβάλουμε τα στοιχεία της εις βάρος μας σημερινής ανίσωσης. Κι αλήθεια, πόσο αξιοποιήσαμε τις αρχές και τις αξίες της Ευρώπης στην οποία με τόσες θυσίες του λαού μας ενταχθήκαμε; Αν δεν είναι δυνατόν, οι εταίροι μας να δεχτούν καταπάτηση των δικών τους δικαιωμάτων, όπως είναι η ελεύθερη διακίνηση, εγκατάσταση, η απόκτηση περιουσίας σε οποιοδήποτε μέρος της Ευρώπης, με ποια δικαιολογία θα δεχτούν αυτή τη στέρηση για μας στην ίδια την πατρίδα μας; Αν βασικό αξίωμα μιας δημοκρατικής πολιτείας είναι η αρχή «ένας άνθρωπος, μία ψήφος» πώς θα δεχτούν την εξίσωση του 18% με το 82%; Αν εμείς αποδεχτούμε τα अपαράδεκτα, δεν θα πρέπει να περιμένουμε, οι ξένοι να έρθουν από μόνοι τους, να μας βοηθήσουν. Θα βουλευτούν στην ησυχία τους όσο εμείς δεν τους ενοχλούμε. Χρειάζεται μια συνεχής ενημέρωση, μια διαρκής υπενθύμιση", πρόσθεσε.

Έχουν και οι συμβιβασμοί κάποιο όριο

“Ο Μακάριος, με τη ζωή του, μάς έμαθε ότι οι δοκιμασίες των λαών εντάσσονται μέσα στην προοπτική του χρόνου και στη διαλεκτική της Ιστορίας. Κι αυτή η προοπτική, παρά την πρόσκαιρη επικράτηση της αδικίας, ευνοεί, κατά κανόνα, το δίκαιο. Μας δίδαξε ακόμα ο Μακάριος πως δεν υπάρχουν αμετάβλητες πραγματικότητες, ούτε και υφίστανται αναλλοίωτες συνθήκες. Έχουν κι οι συμβιβασμοί κάποιο όριο - και νομίζω πως η ανύψωση μιας μειονότητας του 18% σε κοινότητα ισότιμη προς το 82% και η αποδοχή της ομοσπονδίας ως λύσης αντί του ενιαίου κράτους - ήταν υποχωρήσεις πέραν από τη λογική. Έκαμε κάτι ανάλογο η Τουρκία για τους Κούρδους που αποτελούν το 35% του πληθυσμού της και ζουν σε συμπαγείς περιοχές; Οι υποχωρήσεις φτάνουν κάποτε σ’ ένα σημείο που αν το υπερβούμε, ναρκοθετούμε το εθνικό μας μέλλον. Ο Μακάριος δήλωνε κατηγορηματικά πως δεν υπάρχουν περιθώρια άλλων υποχωρήσεων. Χρειάζεται, λοιπόν, έστω και την υστάτη αυτή στιγμή να συνειδητοποιήσουμε τον κίνδυνο που διατρέχουμε και να αναλάβουμε τις ευθύνες μας. Η Τουρκία κωλυσιεργεί αφήνοντας τον χρόνο να δρα υπέρ των άνομων σχεδίων της. Με τον συνεχιζόμενο βάρβαρο εποικισμό που εντείνει η Τουρκία και το κύμα των λαθρομεταναστών που ενθαρρύνει, κινδυνεύουμε να γίνουμε μειονότητα στη γη τούτη των πατέρων μας”, τόνισε.

Αναλυτικά η ομιλία του Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Γεωργίου:

“Την ημέρα της κηδείας του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, ο Φρέντυ Γερμανός, θέλοντας να αποτίσει, με τον δικό του, ξεχωριστό τρόπο, φόρο τιμής προς τη μεγάλη μορφή, όχι μόνο της Κύπρου, αλλά και των Πανελλήνων, έγραψε ένα υπέροχο χρονογράφημα στο οποίο έδωσε τον τίτλο: «Πέτρες-έννας αιώνας πέτρες». Παρουσίαζε τον Τρικούπη, τον Βενιζέλο και τον Γεώργιο Παπανδρέου να υποδέχονται τον Μακάριο στα ουράνια σκηνώματα κρατώντας, ο καθένας τους, μian αγκαλιά πέτρες. Στο εύλογο ερώτημα του Μακαρίου τι ήταν εκείνες οι πέτρες, ο Τρικούπης απάντησε, με πόνο ψυχής, ότι ήταν οι πέτρες που του έριξαν οι Έλληνες γιατί ήθελε να κάμει την Ελλάδα μεγάλη. Ο Βενιζέλος, με εξίσου θλιμμένο ύφος, του απάντησε πως οι δικές του ήταν οι πέτρες που του έριξαν οι Έλληνες γιατί έκαμε την Ελλάδα μεγάλη. Κι ο Γεώργιος Παπανδρέου του είπε πως τις πέτρες εκείνου του τις πέταξαν το 1965 γιατί πίστευε πως η Δημοκρατία θα νικήσει. Στην ερώτηση και των τριών «πού είναι οι δικές σου πέτρες Μακάριε;» ο αλησμόνητος Εθνάρχης, μ’εκείνη την θλίψη των ματιών του που αναγνώριζε εύκολα όποιος τον ήξερε, τους απάντησε πως εκείνου δεν του έριξαν απλώς πέτρες. Του άφησαν πέτρες. Και παραμερίζοντας ένα σύννεφο, τους έδειξε τα χαλάσματα του Προεδρικού, ένα σωρό πέτρες, όπως τις άφησαν πριν από 50 ακριβώς χρόνια, σαν σήμερα, μια θλιβερή μειοψηφία Κυπρίων προδοτών κι η

ξενοκίνητη Χούντα των Αθηνών. Κι η αιτία όχι διαφορετική από εκείνη του Τρικούπη και του Βενιζέλου. Ήθελε να εξασφαλίσει και να κατοχυρώσει συνθήκες ελευθερίας για τον λαό του, να τον προστατέψει από τη βουλιμία της Τουρκίας, που αναζητούσε αφορμή και περίμενε κάποιο ολίσθημά μας για να επέμβει, «να θύσει και να απολέσει», να Τουρκοποιήσει την Κύπρο.

Του άφησαν πέτρες, με την ελπίδα πως θα τον είχαν θάψει κάτω από αυτές, γιατί οιακοστροφούσε το πλοιάριο της Κυπριακής Δημοκρατίας, μέσα στον παγκόσμιο κλύδωνα, με πολλή δεξιότητα ανάμεσα στη Σκύλλα των Δυτικών και τη Χάρυβδη των Ανατολικών συμφερόντων. Του άφησαν πέτρες γιατί, για να χρησιμοποιήσω και τον λόγο του Ευαγγελίου, «βαρύς ην αυτοίς και βλεπόμενος». Δεν άντεχαν την καθαρότητα του βίου του, το ανιδιοτελές των προσπαθειών του, την αγνότητα του πατριωτισμού του. «Ηναντιούτο τοις έργοις αυτών. Εγένετο εις έλεγχον εννοιών αυτών». Γιατί πράγματι ήτο «ανόμοιος τοις άλλοις ο βίος αυτού και εξηλλαγμένοι αι τρίβοι αυτού». (Σοφ. Σολ.).

Αυτά τα χαλάσματα σκεφτόμαστε με οδύνη σήμερα. Κι αυτή την άμωμη μορφή αναπολούμε. Σκέφτομαι πως θα ήταν ανεπαίσθητη η ζημιά και θα είχε από πολλούς ήδη ξεχασθεί, αν η αφροσύνη εκείνων των ολίγων εξανλείτο στην αδικία απέναντι σε ένα, καταξιωμένο, έστω, και καθόλα σεβάσιμο πρόσωπο, και σε κάποιο οικονομικό κόστος για την ανοικοδόμηση των καταστραφέντων. Τέτοια συμβαίνουν και σ' άλλους λαούς. Στον Ελληνισμό, όμως, που κυκλώνεται από στίφη βαρβάρων, τα οποία τον απειλούν με την αριθμητική και οπλική υπεροχή τους, και που η επίζηλη γεωγραφική θέση του απαιτεί συνεχή εθνική επαγρύπνηση, κάθε αφροσύνη πληρώνεται με εξαιρετικά μεγάλο τίμημα. Με εκποίηση των ιερών και των οσίων μας. Αν δεν υπήρχε η Τουρκία, κι αν δεν εποφθαλμιούσε τα εδάφη μας το πραξικόπημα θα ήταν μια αδικία. Θα σηματοδοτούσε μια φιλοδοξία κάποιων· θα'ταν ένας παραλογισμός. Δεν θα ήταν μια εθνική καταστροφή, ένας όλεθρος. Θα ήταν ένα ανοσιούργημα, όχι όμως αφορμή για εθνικό εξευτελισμό.

Μιλώντας απόψε μπροστά σ' εσάς, τον παφιακό λαό και τους αγωνιστές της Αντίστασης συναισθάνομαι τη δυσκολία του εγχειρήματος. Οι δικές μου λέξεις υπολείπονται των δικών σας έργων. Εξάλλου τι μπορώ να πω, για εκείνη την περίοδο, σε ανθρώπους που πολέμησαν υπερασπιζόμενοι τον Μακάριο αλλά και την αξιοπρέπεια της φυλής, που τραυματίστηκαν, που έθαψαν συναγωνιστές και φίλους τους, που είδαν τα όνειρά τους να καταστρέφονται; Είναι ανάγκη, όμως, να αναζητήσω, όσο μπορώ τα αίτια που οδήγησαν σ' αυτό το απονενομημένο διάβημα από τη μια, αλλά και να εξάρω τον ηρωισμό αυτών που αντιστάθηκαν στην προδοσία, από την άλλη, βγάζοντας τα αναγκαία συμπεράσματα για το μέλλον, τόσο για μας, όσο και για τους νεώτερους.

Ποια σ' αλήθεια να'ταν τα αίτια που οδήγησαν στην κατάπτυστη ενέργεια του πραξικοπήματος; Πώς από την καθολική ομοψυχία του απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ φτάσαμε, μέσα σε ελάχιστα χρόνια, στον αδελφοκτόνο σπαραγμό;

Είναι παρατηρημένο, σε παγκόσμιο επίπεδο, πως τη λήξη ενός απελευθερωτικού αγώνα, ή μιας επανάστασης, διαδέχεται μια διχοστασία ανάμεσα στους αγωνιστές. Κάποιοι μένουν δυσαρεστημένοι από την έκβαση του αγώνα. Άλλοι θεωρούν ότι υποτιμήθηκε η προσφορά τους και δεν είχαν ανάλογα ανταλλάγματα. Άλλοι αναπτύσσουν υπέρμετρες φιλοδοξίες στη νέα κατάσταση πραγμάτων που ακολουθεί. Τέτοια γεγονότα συνέβησαν λίγο πριν, ή αμέσως μετά τον δικό μας αγώνα, στην Αίγυπτο, στην Αλγερία, στη Ζιμπάμπουε. Θα ανέμενε κανείς ότι ως λαός, ως Έλληνες, με ένα σπουδαίο πολιτιστικό παρελθόν τριών και πλέον χιλιάδων ετών, με προγόνους που πριν 2 ½ χιλιάδες χρόνια εξέλεξαν βουλή, την εκκλησία του δήμου, που λειτουργούσε με δημοκρατικό τρόπο, ότι δεν θα είχαμε κι εμείς μια τέτοια πορεία. Άπειροι, όμως, πολιτικής παιδείας, ύστερα από τόσα χρόνια υποταγής σε ποικίλους δυνάστες, και έχοντας περιορισμένη γνώση των μηχανορραφιών των Τούρκων και των Άγγλων καθώς και των συμμάχων τους, πέσαμε στην παγίδα τους. Συνήργησαν σε τούτο και οι εγγενείς, στο δοτό σύνταγμα, πηγές προστριβών με τους Τουρκοκυπρίους. Παρακινούμενοι από το συναίσθημα αγνοήσαμε, πολλές φορές, τη λογική. Διαπράξαμε λάθη και ως ηγεσία και ως λαός.

Σ' ένα κλίμα, λοιπόν, απειρίας που συνεπαγόταν τη διάπραξη λαθών, σε μια περίοδο με πολλές αιτιάσεις για την έκβαση του αγώνα, αναπτύχθηκαν πολλές φυγόκεντρες τάσεις, εκεί που θα ανέμενε κανείς να'ναι κοινές οι προσπάθειες για απόκρουση κάθε επιβουλής. Έτσι,

Παρουσιάστηκε, πρώτα, μια ομάδα ανθρώπων που στράφηκε εναντίον του Εθνάρχου Μακαρίου, παρακινούμενοι από φθόνο και μόνο προς το πρόσωπό του. Του απέδωσαν άκρατη φιλοδοξία που στόχευε μόνο στην παραμονή στην προεδρία του Κράτους κι ότι παραμελούσε τα εκκλησιαστικά του καθήκοντα, έχοντας

αποκτήσει, με την παραμονή του στην εξουσία, κοσμικό φρόνημα. Στο βάθος της σκέψης τους, τουλάχιστον των ηγετών της ομάδας αυτής, ήταν «γιατί εκείνος και όχι εμείς στην αρχηγία του κράτους».

Μα ποιος άλλος εκκλησιαστικός ηγέτης τότε ή και τώρα, εργάστηκε για την Εκκλησία περισσότερο από τον Μακάριο; Πέραν από την εκ βάθρων διοργάνωση της Εκκλησίας ύστερα από την μακροχρόνια-από το 1933- χηρεία του Αρχιεπισκοπικού και των Μητροπολιτικών θρόνων, όταν οι εν Χριστώ αδελφοί του εφατρίαζαν και «περί άλλων πολλών ετύρβαζον», ο Μακάριος διοργάνωνε Ιεραποστολή στην Αφρική, βάφτιζε χιλιάδες Αφρικανούς, ίδρυε Ιερατική Σχολή στην Κένυα. Και ποιος άλλος εξύψωσε το γόητρο της Ορθοδοξίας περισσότερο από τον Μακάριο; Είναι ο Μακάριος που περιέφερε σ'όλο τον κόσμο το Ορθόδοξο ράσο, κερδίζοντας τον σεβασμό όλων, ομόδοξων και ετερόδοξων, αλλόθρησκων και άθεων. Αυτός έφερε αντιμέτωπους με τον σταυρό, που πάντα έφερε στο στήθος του, απαραίτητο συμπλήρωμα της στολής του, δεδηλωμένους άθεους, τον Μπρέζνιεφ και τον Τίτο, τον Μάο και τον Κάστρο, και πιστούς Μουσουλμάνους όπως τον Αράφατ και τον Νάσερ.

Μια ομάδα ανθρώπων, όμως, τυφλωμένη από τον φθόνο, δεν έβλεπε την πραγματικότητα. Εκινούντο εναντίον του Μακαρίου αδιαφορώντας για τη ζημιά που θα γινόταν στον τόπο. Έλεγε πάντα ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Β΄, που γνώριζε καλά τον Μακάριο, ότι μόνον όταν τον ζήλευε κάποιος θα μπορούσε να τον μισήσει, ή να γίνει εχθρός του.

Ήσαν όμως κι άλλοι που εξαγοράστηκαν. Που γνώριζαν, ή διαισθάνονταν, την αλήθεια, κι όμως ζήλεψαν τον ρόλο του Ιούδα, του Εφιάλτη, του Πήλιου Γούση. Λέει χαρακτηριστικά ο άγιος Φώτιος ο ομολογητής ότι «χρυσός άπαντα τα ανθρώπινα στρέφει». Το χρήμα και η φιλοδοξία διαστρέφουν και εξαγοράζουν τα πάντα. Όταν το δηλητήριο του πλούτου και της ευμάρειας, της άμετρης φιλοδοξίας, επιστάξει στην ψυχή του ανθρώπου, χάνει αυτός τον προσανατολισμό του. Υποχωρούν αξίες και ιδανικά. Ξεθωριάζει η έννοια της πατρίδας. Ο Μακάριος αγωνιζόταν για αξίες και ιδανικά. Αυτοί κρατούνταν δέσμιοι της ύλης. Και για να δικαιωθούν απέναντι στη συνείδησή τους τον καταδίωξαν.

Ήταν, τέλος, κι άλλοι, ίσως οι περισσότεροι, που δεν φθονούσαν τον Μακάριο, ούτε κι εξαγοράστηκαν. Εξαπατήθηκαν, όμως, από κενά συνθήματα και παρασύρθηκαν από μια καλώς οργανωμένη προπαγάνδα. Ήταν ιδεολόγοι που είχαν μια μονοδιάστατη, ιδεατή θεώρηση του κόσμου. Που δεν μπορούσαν να αντιληφθούν τις δολιότητες των ισχυρών και τα άνομα συμφέροντά τους. Το σύνθημα της Ένωσης της Κύπρου με την μητέρα Ελλάδα, μαγνήτιζε πολλούς και τότε και σήμερα. Γι'αυτό τον σκοπό διεξήχθη ο απελευθερωτικός μας αγώνας, και για την ευόδωσή του έγιναν τόσες θυσίες. Η αποδοχή της λύσης της ανεξαρτησίας

από τον Μακάριο ήταν αποτέλεσμα αδήριτης ανάγκης. Οι Άγγλοι απειλούσαν με διχοτόμηση την Κύπρο κι η Τουρκία καταδοκούσε από τότε, αφού η Αγγλική πονηρία την ενέπλεξε στο θέμα, για πλήρη κατάληψη της Κύπρου.

Θα'πρεπε να επικρατήσει η λογική. Κι αυτή τη λογική χρησιμοποιούσε ο Μακάριος. Μέσα από τις παγίδες, με πολλή δεξιοτεχνία προσπαθούσε να κατορθώσει τον μόνιμο στόχο της Ένωσης. Η ομάδα αυτή των ανθρώπων δεν μπορούσε να κατανοήσει τις δυσκολίες. Κι έγινε θύμα των εχθρών της Κύπρου που γι'αυτό τον σκοπό διέβαλλαν τον Μακάριο. Καταστροφική υπήρξε η συγκυρία της επιβολής της ξενοκίνητης δικτατορίας στην Ελλάδα το 1967. Το Εθνικό κέντρο το εκπροσωπούσε, τότε, μια ομάδα παρανοϊκών και ταυτόχρονα αδίστακτων δικτατόρων που οργάνωσε μια άρτια μηχανή παραπληροφόρησης και υπόσκαψης του Μακαρίου. Ζήσαμε αυτή την παραπληροφόρηση στην Εθνική Φρουρά, στα σχολεία, στα σωματεία. Κατάφερε αυτή να διεισδύσει ακόμα και στην Εκκλησία, με τους τρεις καθαιρεθέντες και κάποιους οπαδούς τους, κληρικούς και λαϊκούς, που θεωρούσαν τους εαυτούς τους, όπως και μερικοί σήμερα, ως ακραιφνείς ορθόδοξους με πνευματικότητα κι αποδίδουν στους άλλους τον χαρακτηρισμό του αιρετικού, του παπικού, του μη πνευματικού.

Οι Κύπριοι που για αιώνες έλεγαν «την Ελλάδα θέλομεν κι ας τρώγωμεν πέτρες» δεν μπορούσαν, όλοι, να διακρίνουν μεταξύ Ελλάδος και Χούντας, μεταξύ Ελλήνων και Ελληνοφώνων. Γι'αυτό κι απέδιδαν την κατηγορία του ανθενωτικού και του ανθέλληνα, ακόμα και του κομμουνιστή, στον Μακάριο.

Μας προτάθηκε ποτέ, ή ήταν προσιτή, σε κάποιο στάδιο, η Ένωση και απερρίφθη από τον Μακάριο; Ο ίδιος πρότεινε σε πολλές Ελληνικές Κυβερνήσεις να αναλάβουν την ευθύνη που τους αναλογούσε και ο ίδιος θα κήρυσσε την Ένωση. Ουδεμία αυτών απεδέχθη την πρόταση του Αρχιεπισκόπου. Όσοι θεωρούσαν ως λύσιν Ένωσης το σχέδιο Άτσεσον, ή άλλα, παρεμφερή, που έδιναν έδαφος στην Τουρκία, θα αντιλαμβάνονται, με την σημερινή εμπειρία τους, πως η Τουρκία ζητούσε απλώς ένα μικρό μέρος που θα το χρησιμοποιούσε ως εφιαλτήριο για κατάληψη όλης της Κύπρου. Όπως έκαμε μετά την πρώτη εισβολή. Πήρε ένα μικρό μέρος της Κύπρου, υπέγραψε κατάπαυση του πυρός, δήλωσε σεβασμό στις αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών, κι όταν ετοιμάστηκε, δεν σεβάστηκε, ούτε υπογραφές, ούτε υποχρεώσεις. Ποιαν εξάλλου συμφωνία τήρησε ποτέ η Τουρκία; Παίρνει ό,τι την συμφέρει και αθετεί αμέσως όλα τα άλλα.

Όλοι αυτοί, όσοι, είτε ξεγελάστηκαν από εύχρα συνθήματα, είτε φθόνησαν για τον ένα ή τον άλλο ιδιοτελή λόγο τον Μακάριο, είτε εξαγοράστηκαν από ξένους, παρέμειναν πάντα μια μικρή μειοψηφία του Κυπριακού Ελληνισμού. Γι'αυτό και ουδέποτε θέλησαν να αναμετρηθούν δημοκρατικά με τον Εθνάρχη. Ακόμα και στις εκλογές του 1973, έχοντας σύμμαχό τους και τη Χούντα, φυγομάχησαν. Δρούσαν,

όμως, στο σκότος και υπόσκαψαν τα θεμέλια του Κυπριακού Κράτους. Ανατινάξεις αστυνομικών σταθμών, γεφυρών, σπιτιών, δολοφονίες αντιφρονούντων, συχνές απόπειρες εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, γίνονταν εν ονόματι της Ένωσης. Οι θλιβεροί αυτοί νυχτοβάτες αναδείχθησαν, κατά τα προφητικά λόγια του Μακαρίου «οι νεκροθάπτες της Ενώσεως».

Παρά τις ξεκάθαρες προειδοποιήσεις του Προέδρου Μακαρίου ότι η Τουρκία караδοκούσε κι ότι θα θρηνούσαμε επί ερειπίων, το κακό δεν απεφεύχθη. Και μετρούμε σήμερα 50 ολόκληρα χρόνια από τότε. Δεν θα αναφερθώ στο πραξικόπημα, όχι τόσο γιατί ζήσατε τα γεγονότα και τα θυμάστε εναργέστερα από μένα, όσο γιατί δεν το αντέχω. Δεν έχω την ψυχική δύναμη να αναφερθώ σε μια τόσο μεγάλη προδοσία, σε έναν τέτοιον αυτοεξευτελισμό. Δεν αντέχω στη σκέψη ότι προσφέραμε άφατη αγαλλίαση στους Τούρκους και στους Άγγλους, στον Κίσιγκερ και στον Ετζεβίτ. Δεν μπορώ να βρώ μια, έστω και αδύνατη, δικαιολογία για να την προτάξω στους ήρωές μας: Τον Αυξεντίου, τον Μάτση, τον Παλληκαρίδη. Τι να τους πω; Ότι την ψυχική ανάταση εκείνων διαδέχτηκε η νάρκωση η δική μας; Θυσιάστηκαν εκείνοι για την Κύπρο και την ελευθερία της κι ήρθαμε εμείς, ελάχιστα χρόνια μετά, να προσφέρουμε την πατρίδα μας στην Τουρκία;

Το μόνο παρήγορο σ'αυτή την κατάσταση είναι το γεγονός πως στην Πάφο δεν παρουσιάστηκε, τότε, νάρκωση ψυχής. Το φως της εθνικής αξιοπρέπειας εδώ ούτε διεθλάσθη, ούτε παρεθλάσθη. Και πολύ περισσότερο ουδέποτε εσβέσθη. Μπορεί εκείνος ο φοβερός παγερός βοριάς που έπνευσε μέσα στο κατακαλόκαιρο του 1974 να κατέψυξε την γη της υπόλοιπης Κύπρου. Δεν μπόρεσε, όμως, να διεισδύσει στην Πάφο. Κι ήταν η Πάφος που ανέτρεψε τα σχέδια της Χούντας και των εδώ οργάνων της. Αυτή διέσωσε τον Μακάριο και τον φυγάδευσε στο εξωτερικό για να προασπιστεί απ'εκεί τα συμφέροντα της Κύπρου. Να σώσει ό,τι μπορούσε να διασωθεί. Να διατηρήσει την ελπίδα της απελευθέρωσης.

Αποτιμώντας απόψε το έργο της Πάφου και των Αγωνιστών της Αντίστασης δεν μπορούμε παρά να εκφράσουμε τη βαθύτατη εκτίμηση και την ευγνωμοσύνη μας προς την αυτοθυσία που επέδειξαν. Αν δεν υπήρχε η Ε.Α.Π. κι αν η Πάφος έπεφτε αμέσως στα χέρια των πραξικοπηματιών, όπως όλες οι άλλες επαρχίες, δεν θα παρείχετο η ευχέρεια στον Μακάριο να σωθεί. Κι αν ο Μακάριος πέθαινε θα καταλυόταν αμέσως η Κυπριακή Δημοκρατία, κι η άμεση Τουρκοποίηση της Κύπρου δύσκολα θα απεφεύγετο.

Κορυφαία στιγμή της αντίστασης ήταν η 15η Ιουλίου 1974. Όμως και πριν από την ημερομηνία αυτή, ήταν σημαντικός ο ρόλος της Ένωσης Αγωνιστών Πάφου. Ο ρόλος αυτός συνίστατο στην προστασία του Εθνάρχη και του έργου του. Ήταν ρόλος αποτρεπτικός της προδοσίας. Όσο κι αν λυπούσε τους αγωνιστές της

Αντίστασης η εκτροπή από τη νομιμότητα και η άσκηση βίας, ουδέποτε αναμίχθησαν στον αδελφοκτόνο σπαραγμό. Θεωρούσαν τους εαυτούς τους, όπως και αποδείχθηκαν, ως τους γνήσιους συνεχιστές του αγώνα της ΕΟΚΑ, με σκοπό της ζωής τους την ολοκλήρωση της Ελευθερίας της Κύπρου που προϋπόθετε και την προστασία του φυσικού ηγέτη της, του Εθνάρχη Μακαρίου. Αυτοί ήταν που συνήργησαν και στην επιστροφή του Μακαρίου στις 7 Δεκεμβρίου 1974. Κι είναι αυτοί που και σήμερα πυκνώνουν τις τάξεις των αγωνιστών που δεν συμβιβάζονται με τίποτα άλλο παρά μόνον με την πραγματική ελευθερία του τόπου μας. Στέλλω από τη θέση αυτή χαιρετισμό ευγνωμοσύνης και εκτίμησης προς τον Αρχηγό της Αντίστασης τον Μίκη Τεμβριώτη. Τον καλώ, παρά την πικρία και την απογοήτευση που νιώθει -ποιος εξάλλου δεν νιώθει αυτή την απογοήτευση από την πορεία του εθνικού μας θέματος και την έκβαση των αγώνων του λαού μας- να επιστρέψει στην ενεργό ανάμιξη στα κοινά. Η πείρα του είναι τεράστια. Όλοι έχουν να ωφεληθούν από αυτή.

Για να 'χει η αποψινή συγκέντρωσή μας κάποια αξία, πρέπει να δίνει κι ένα μήνυμα. Πρέπει να αντλεί ένα μήνυμα από τη θλιβερή επέτειο που μνημονεύουμε. Και το μήνυμα αυτό θα πρέπει να είναι η συνειδητοποίηση του χρέους μας προς την πατρίδα στους οριακούς καιρούς που φτάσαμε. Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, χρειαζόμαστε αγωνιστικό σύμβολο, εθνικό καθοδηγητή. Κι είναι ανάγκη, παραγνωρίζοντας τις διαφορές μας, να αφουγκραστούμε τη φωνή του Μακαρίου αλλά και τη φωνή όλων των προγόνων μας.

Αμέσως μετά την Τουρκική εισβολή, κηρύσσοντας ουσιαστικά τον μακροχρόνιο αγώνα, δήλωνε ο Μακάριος πως οι συνεχείς υποχωρήσεις υποθηκεύουν το μέλλον κι η ενδοτικότητα οδηγεί στην υποτέλεια και στην παρακμή. Δεν ήταν για τον Μακάριο άγνωστος και απαράδεκτος ο συμβιβασμός. Απαράδεκτη ήταν η μετάφραση του συμβιβασμού σε πλήρη υποταγή που, βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα, θα υπονόμει τα θεμέλια του μέλλοντος της Κύπρου.

Σ' όσους επείγονταν για λύση και αδιαφορούσαν για το περιεχόμενό της έλεγε: «... Η μόνη προσφερομένη σύντομος λύσις είναι η αναγνώρισις και αποδοχή της ντε φάκτο καταστάσεως. Ποία όμως η ωφέλεια εκ της τοιαύτης συντομίας; Μήπως διά να αποφευχθή η Τουρκοποίησης των κατεχομένων εδαφών μας; Αλλά θα γίνη τότε τη συγκαταθέσει μας και διά της υπογραφής μας. Μήπως διά να αισθανώμεθα ασφαλείς εις το υπόλοιπον τμήμα της νήσου; Πιστεύω, αντιθέτως, ότι η νομιμοποίησης των τετελεσμένων γεγονότων θα διεγείρη την Τουρκικήν βουλιμίαν και θα ενθαρρύνη τα επεκτατικά σχέδια της Τουρκίας εις την Κύπρον...»

Προφητικά τα λόγια του Μακάριου. Σιγά - σιγά προσεγγίσαμε τις θέσεις των Τούρκων, χωρίς κανένα αποτέλεσμα. Οι Τούρκοι προβάλλουν συνεχώς νέες αξιώσεις. Μεταθέσαμε τις ευθύνες της κατοχικής δύναμης στη δική μας πλευρά,

αφού με την εμπλοκή μας στις ατέρμονες «διακοινοτικές» συνομιλίες διαμηνύσαμε στον έξω κόσμο ότι το πρόβλημά μας ήταν διαφορά των Ελλήνων και Τούρκων της Κύπρου στη διακυβέρνηση και όχι πρόβλημα εισβολής και κατοχής. Απαλλάξαμε την Τουρκία από την ευθύνη της κατοχής, το έγκλημα του εποικισμού, τους φόνους τόσων πολιτών, την ομηρία του τόπου μας αφού την κρατήσαμε μακριά από τις συνομιλίες ως ένα τρίτο, ξένο, παρατηρητή.. Και τ' αποτέλεσμα; Αντιστρέφουν τους όρους, αποδίδοντας σ' εμάς αδιαλλαξία και απροθυμία επίλυσης του προβλήματος και προβάλλουν αξιώσεις διάλυσης της Κρατικής μας οντότητας, του κυριότερου στηρίγματος του αγώνα μας.

Είναι ξεκάθαρο, κι αυτό διεμήνυε συνεχώς ο Μακάριος, ότι ένας αγώνας απελευθέρωσης δεν διεξάγεται με συνεχείς υποχωρήσεις ούτε και με θωπίες προς τον κατακτητή. Η αγωνιώδης κραυγή του Μακαρίου, που αντηχεί ακόμα στ' αυτιά όλων μας ότι «δεν θα ξεγράψουμε πατρίδες και δικαιώματα», ήταν το απόσταγμα μιας κοσμοθεωρίας αλλά συγχρόνως και το επιστέγασμα μιας ζωής αγώνων.

Είναι γεγονός ότι αντιμετωπίζουμε ένα στυγνό κατακτητή τον οποίον ευνοούν οι διεθνείς εξελίξεις και θωπεύουν, λόγω συμφερόντων, οι σημερινοί κοσμοκράτορες. Εναπόκειται, όμως, σ' εμάς να μελετήσουμε με προσοχή όλες τις παραμέτρους, να προβλέψουμε με κάθε δυνατή ακρίβεια τις εξελίξεις, να προγραμματίσουμε με σύνεση τις κινήσεις μας, να οπλιστούμε με αγωνιστική καρτερία για να μεταβάλουμε τα στοιχεία της εις βάρος μας σημερινής ανίσωσης. Κι αλήθεια, πόσο αξιοποιήσαμε τις αρχές και τις αξίες της Ευρώπης στην οποία με τόσες θυσίες του λαού μας ενταχθήκαμε; Αν δεν είναι δυνατόν, οι εταίροι μας να δεχτούν καταπάτηση των δικών τους δικαιωμάτων, όπως είναι η ελεύθερη διακίνηση, εγκατάσταση, η απόκτηση περιουσίας σε οποιοδήποτε μέρος της Ευρώπης, με ποια δικαιολογία θα δεχτούν αυτή τη στέρηση για μας στην ίδια την πατρίδα μας; Αν βασικό αξίωμα μιας δημοκρατικής πολιτείας είναι η αρχή «ένας άνθρωπος, μία ψήφος» πώς θα δεχτούν την εξίσωση του 18% με το 82%;

Αν εμείς αποδεχτούμε τα απαράδεκτα, δεν θα πρέπει να περιμένουμε, οι ξένοι να έρθουν από μόνοι τους, να μας βοηθήσουν. Θα βολευτούν στην ησυχία τους όσο εμείς δεν τους ενοχλούμε. Χρειάζεται μια συνεχής ενημέρωση, μια διαρκής υπενθύμιση.

Ο Μακάριος, με τη ζωή του, μάς έμαθε ότι οι δοκιμασίες των λαών εντάσσονται μέσα στην προοπτική του χρόνου και στη διαλεκτική της Ιστορίας. Κι αυτή η προοπτική, παρά την πρόσκαιρη επικράτηση της αδικίας, ευνοεί, κατά κανόνα, το δίκαιο. Μας δίδαξε ακόμα ο Μακάριος πως δεν υπάρχουν αμετάβλητες πραγματικότητες, ούτε και υφίστανται αναλλοίωτες συνθήκες.

Έχουν κι οι συμβιβασμοί κάποιο όριο – και νομίζω πως η ανύψωση μιας μειονότητας του 18% σε κοινότητα ισότιμη προς το 82% και η αποδοχή της ομοσπονδίας ως λύσης αντί του ενιαίου κράτους – ήταν υποχωρήσεις πέραν από τη λογική. Έκαμε κάτι ανάλογο η Τουρκία για τους Κούρδους που αποτελούν το 35% του πληθυσμού της και ζουν σε συμπαγείς περιοχές;

Οι υποχωρήσεις φτάνουν κάποτε σ' ένα σημείο που αν το υπερβούμε, ναρκοθετούμε το εθνικό μας μέλλον. Ο Μακάριος δήλωνε κατηγορηματικά πως δεν υπάρχουν περιθώρια άλλων υποχωρήσεων.

Χρειάζεται, λοιπόν, έστω και την υστάτη αυτή στιγμή να συνειδητοποιήσουμε τον κίνδυνο που διατρέχουμε και να αναλάβουμε τις ευθύνες μας. Η Τουρκία κωλυσιεργεί αφήνοντας τον χρόνο να δρα υπέρ των άνομων σχεδίων της. Με τον συνεχιζόμενο βάρβαρο εποικισμό που εντείνει η Τουρκία και το κύμα των λαθρομεταναστών που ενθαρρύνει, κινδυνεύουμε να γίνουμε μειονότητα στη γη τούτη των πατέρων μας.

Όλοι μαζί, Κυβέρνηση, πολιτική ηγεσία, Εκκλησία, Εθνικό Κέντρο πρέπει να δράσουμε αμέσως για να ανακόψουμε αυτή την κατάσταση. Δεν υπάρχουν χρονικά περιθώρια καθυστερήσεων. Χρειάζεται επανατοποθέτηση της βάσης του προβλήματός μας. Ο δρόμος που ακολουθούμε φάνηκε ξεκάθαρα πως δεν οδηγεί σε λύση. Οδηγεί σε αφανισμό. Οι συνομιλίες χάριν των συνομιλιών κι ακόμα νέες υποχωρήσεις για επανέναρξη των συνομιλιών, δεν συνιστούν τρόπο προώθησης του προβλήματός μας. Αντίθετα μάλιστα. Οι Τούρκοι και οι ξένοι κωδικοποιούν όλες τις υποχωρήσεις μας. Ακόμα κι αυτά τα Ηνωμένα Έθνη αντί να προβάλλουν τις Αρχές τους, μας καλούν να αλλάξουμε τρόπο σκέψης. Κι επί πλέον με την παρέλευση του χρόνου η Τουρκία επιδιώκει, και το πέτυχε, λήθη του προβλήματός μας, εμπέδωση της κατοχής, αλλοίωση του δημογραφικού χαρακτήρα των ελεύθερων περιοχών και δημιουργία των προϋποθέσεων για κατάληψη και τουρκοποίηση ολόκληρης της Κύπρου. Τελευταία, μάλιστα, δεν αποκρύβει αυτόν τον στόχο της.

Χρειάζεται, επαναλαμβάνω, να υιοθετήσουμε μια γραμμή αγώνα για ελευθερία που επιβάλλει τόσο η δικαιοσύνη και οι αρχές της Ενωμένης Ευρώπης, όσο και η εθνική μας καταγωγή και οι υποθήκες του Μακαρίου. Έτσι θα δικαιώσουμε και τους προγόνους μας και τον Εθνάρχη Μακάριο, αλλά και όλους τους προασπιστές της Δημοκρατίας και της νομιμότητας που σαν σήμερα, πριν 50 χρόνια έδωσαν τη ζωή

τους για μια πατρίδα ελεύθερη και ένα μέλλον ελπιδοφόρο. Ας είναι αιωνία τους η μνήμη”.